

Biuletyn Polonistyczny

19.09.2022

Kalendarz życia, twórczości i recepcji Brunona Schulza

Instytucje: Uniwersytet Gdański (Instytucja kierująca)

Miejscowości: Gdańsk

Uczestnicy: Stanisław Rosiek , Piotr Lucjan Sitkiewicz , Jerzy Tomasz Kandziora ,
Katarzyna Warska

Dziedziny: Literaturoznawstwo

Kalendarz życia, twórczości i recepcji Brunona Schulza, projekt badawczy kierowany przez prof. Stanisława Rośka z Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego, ma na celu systematyczne i kompleksowe uporządkowanie i weryfikację znanych oraz poszukiwanie nowych dokumentów i śladów, dzięki którym można by zrekonstruować biografię Schulza i umieścić ją na tle epoki, ująć w dialogu z czytelnikami i krytykami, a także uporządkować późniejszą recepcję jego dzieła.

W celu realizacji projektu na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Gdańskiego powołano **Pracownię schulzowską** pod kierownictwem prof. Stanisława Rośka, do której należą wykładowcy, doktoranci i studenci Uniwersytetu Gdańskiego oraz innych uczelni, polskich i zagranicznych, a także młodzi naukowcy niezatrudnieni jeszcze na żadnej uczelni.

Portal <https://schulzforum.pl/> uruchomiony został 17 listopada 2017 roku, po dwóch latach zespołowej pracy, której postulat został zgłoszony przez Stanisława Rośka w referacie wygłoszonym w 2014 roku w Drohobyczu.

Opracowanie składa się z chronologicznie ułożonych zapisów, z których każdy jest integralną całością przedstawiającą zdarzenie lub serię zdarzeń w określonej jednostce czasu. Dominują zapisy dzienne. Obok oznaczenia daty i miejsca znalazły się w nich, o ile to możliwe, rekonstrukcje zdarzeń (z odwołaniami do źródeł pisanych i ikonicznych). Każdy zapis odsyła do innych pozostających z nim w związku.

"Kalendarz schulzowski pozwala spojrzeć na tego twórcę z kilku perspektyw:

Z perspektywy życia, odtworzonego z ocalałych okrucichów i uszeregowanego dzień po dniu w zadziwiająco pełną całość – życia rekonstruowanego często na podstawie dokumentów nieznanymi dotąd nikomu lub znanych tylko pojedynczym osobom.

Z perspektywy obrazów – kalendarz zbiera wszystkie znane wizerunki Schulza, wszystkie jego dzieła plastyczne (jeśli to możliwe, w nowych, barwnych reprodukcjach), a także ikonografię dodatkową, ukazującą jego szeroko rozumiany świat: portrety przyjaciół i znajomych, skany artykułów, książek czy dokumentów, zdjęcia związanych z nim miejsc i przedmiotów.

Z perspektywy dzieła – tekstu w nowej edycji krytycznej, która sukcesywnie ukazuje się od roku 2016 i liczy już cztery tomy[1], a także dzieła plastycznego, dostępnego za pośrednictwem dobrej jakości skanów.

Z perspektywy recepcji jego twórczości, podzielonej na dwa okresy – okres aktywności twórczej (1920–1943) i okres recepcji pośmiertnej (1943–2021), zawierającej wszystkie, nawet najmniejsze wzmianki wraz z filologicznym komentarzem, utkanej w sieć wzajemnych relacji[2].

Z perspektywy miejsc – istotnych dla Schulza miast, ulic, budynków.

Z perspektywy osób, które znały Schulza, które miały coś ciekawego do powiedzenia na jego temat, z którymi się zetknął (osobiście lub przez swoją twórczość) i które odcisnęły choćby najmniejsze piętno na jego życiu lub sztuce.

Z perspektywy źródeł – rękopisów, dokumentów, listów, tekstów wspomnieniowych, publicystycznych, naukowych i literackich, które ukazane zostają nie tylko w postaci skanów, lecz także w postaci tekstowej, umożliwiającej dalszą pracę nad nimi[3].

Z perspektywy ścieżek – mikronarracji tworzących mniej lub bardziej spójne opowieści, uporządkowane nie chronologicznie, lecz tematycznie.

[1] Są to (w kolejności publikacji): *Księga listów* (t. 5, 2016), *Szkice krytyczne* (t. 7, 2017), *Sklepy cynamonowe* (t. 2, 2019), *Xięga bałwochwalcza* (t. 1, 2021). Wszystkie opublikowało wydawnictwo słowo/obraz terytoria. W najbliższych latach planowane jest ukończenie kolejnych tomów.

[2] Kalendarzowemu opisowi recepcji twórczości Schulza towarzyszą trzy publikacje: P. Sitkiewicz, *Bruno Schulz i krytycy. Recepcja twórczości Brunona Schulza w latach 1921–1939*, Gdańsk 2018; *Bruno Schulz w oczach współczesnych. Antologia tekstów krytycznych i publicystycznych z lat 1920–1939*, red. i wstęp P. Sitkiewicz, Gdańsk 2021; K. Warska, *Schulz w kanonie. Recepcja szkolna w latach 1945–2018*, Gdańsk 2021.

[3] Relacje osób znających Schulza zostały wydane w książce: *Bruno Schulz w oczach świadków. Listy, wspomnienia i relacje z archiwum Jerzego Ficowskiego*, zebrał, oprac., wstępem i przypisami opatrzył J. Kandziora przy współpracy zespołu

Pracowni Schulzowskiej Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Gdańskiego pod opieką S. Rośka i M. Ogonowskiej, Gdańsk 2022".

(Piotr Sitkiewicz, *Między archiwum a biografią. O Kalendarzu życia, twórczości i recepcji Brunona Schulza w Internecie*. [Referat wygłoszony podczas VII Światowego Kongresu Polonistów "Polonistyka światowa - archiwa i współczesność" (Wrocław, 20-23 października 2021).

Internetowa publikacja kalendarza jako "dzieła w ruchu" otwiera pole do dyskusji i krytyki przedstawianych rozstrzygnięć i ustaleń. Zaproszeniem do debaty z udziałem światowych schulzologów (czy zwłaszcza schulzofilów), którzy - w intencji twórców Kalendarium - ma stać się instancją kontrolującą i inspirującą prace zespołu tworzącego kalendarz - jest stworzenie równoległych wersji językowych: anglojęzycznej i ukraińskiej - w językach, obok polskiego, najważniejszych dla współczesnej recepcji Schulza.

Niezwykle ważna dla projektu była Schulzowska **część archiwum Jerzego Ficowskiego**, które znajduje się w zbiorach Ossolineum i Biblioteki Narodowej. Została ona na potrzeby kalendarium opracowana i wydana w serii źródłowych publikacji, które stanły się punktem wyjścia dla dalszych poszukiwań i kwerend archiwalnych. Ficowski podjął się bowiem czegoś w rodzaju archeologii pamięci. Już w latach czterdziestych rozpoczął poszukiwania świadków życia Schulza. Przez pół wieku rozmawiał i korespondował z setkami osób, które mogły mu coś o Schulzu powiedzieć. Uskładało się w ten sposób ogromne archiwum świadectw pisanych, pozostawionych przez osoby, których już nie ma i które nie odpowiedzą na żadne pytanie. Złożone przez nich świadectwa są więc nie do powtórzenia. Te cenne zbiory zawierają więcej niż 1600 listów różnych nadawców do Ficowskiego na temat Schulza (Ossolineum: 1119 listów od 246 nadawców, Biblioteka Narodowa: 471 listów od 179 nadawców).

Wyniki badań, nowe odczytania, znaleziska archiwalne, nowe ustalenia biograficzne powstałe w wyniku projektu publikowane są **na łamach czasopisma naukowego - półrocznika „Schulz/Forum”**. W ramach projektu odnaleziono m.in. nieznaną dotąd esej poświęcony Maurycemu Lilienowi, zapomnianą recenzję z wystawy, debiutanckie opowiadanie opublikowane pod pseudonimem, domniemane opowiadania niemieckojęzyczne, socrealistyczne rysunki prasowe, kilka zapomnianych szkiców, nekrolog i liczne recenzje twórczości Brunona Schulza (zob. m.in.: M. Weron [B. Schulz], *Undula*, „Schulz/Forum” 14, 2019; B. Schulz, *Fenig z okiem; Prochem jesteś. Szkic wojenny*, przeł. M. Szalsza, „Schulz/Forum” 15, 2020; Ł. Chomycz, *Bruno Schulz podczas sowieckiej okupacji Drohobycza* [tu ilustracje Schulza do „Bolszewickiej Prawdy”], „Schulz/Forum” 10, 2017; B. Schulz, *E.M. Lilien; Wystawa Lachowicza*, „Schulz/Forum” 6, 2015). Ważne dla schulzologii wydania źródeł i interpretacje wydawane są również **w serii Biblioteka Schulz/Forum**.

Opracowano na podstawie:

1. *Biografia Schulza jako wyzwanie* (ug.edu.pl)
2. Anna Malcer-Zakrzacka, *Biografia i recepcja*, Forum Akademickie - portal środowiska akademickiego i naukowego (12/2015)
3. Stanisław Rosiek, *O projekcie - tu i teraz. Wersja beta* (schulzforum.pl)
4. Tegoż, *Biografia Schulza jako wyzwanie (rzucone historii)*, „Schulz/Forum” 2015 nr 6, s. 73-74
5. Piotr Sitkiewicz,
Między archiwum a biografią. O Kalendarzu życia, twórczości i recepcji Brunona Schulza w Internecie. [Referat wygłoszony podczas VII Światowego Kongresu Polonistów "Polonistyka światowa - archiwa i współczesność" (Wrocław, 20-23 października 2021).

Dofinansowanie: Narodowy Program Rozwoju Humanistyki (moduł Tradycja)

Linki:

- <https://schulzforum.pl/>
- <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/schulz>
- <https://www.facebook.com/schulzforum/>

Słowa kluczowe: kalendarz, Schulz Bruno, kalendarium